

Nekrologi

MARIAN SZYROCKI

6 IV 1928 - 30 I 1992

Działalność badawcza niektórych uczonych stanowi epokę w rozwoju danej dyscypliny wiedzy. Takim uczonym był prof. Marian Szyrocki, zmarły niespodziewanie 30 stycznia 1992 r. we Wrocławiu, dyrektor Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, jeden z najwybitniejszych przedstawicieli polskiej nauki doby powojennej.

Marian Szyrocki urodził się 6 kwietnia 1928 r. w Lublińcu na Górnym Śląsku. W czasie okupacji uczęszczał na tajne komplety, w 1944 r. został wywieziony na roboty do Daaden.

W 1945 r. powrócił do kraju i kontynuował naukę. Wkrótce podjął studia na uniwersytecie we Wrocławiu, uzyskując w 1950 r. dyplom magistra nauk pedagogicznych, w 1951 r. z historii sztuki, w 1952 r. z filologii germańskiej.

M. Szyrocki już na studiach zwracał uwagę swymi wybitnymi zdolnościami¹; z inicjatywy prof. Zdzisława Żygulskiego oraz prof. Jana Pipeka został zaangażowany jako asystent przy macierzystej Katedrze Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego.

W 1956 r. na podstawie dysertacji napisanej pod kierunkiem Zdzisława Żygulskiego pt. *Działalność polityczna i literacka Marcina Opitza* uzyskał stopień kandydata nauk (ówczesny odpowiednik stopnia doktora), zaś w 1960 r. habilitował się rozprawą *Der junge Gryphius* i został mianowany docentem. W dniu 28 grudnia 1968 r. otrzymał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych, a następnie 1 lutego 1974 r. tytuł profesora zwyczajnego.

Od 1 października 1970 r. (po śmierci Mieczysława Urbanowicza) był nieprzerwanie dyrektorem Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, piastując także wiele innych funkcji, m.in. kierownika Studium Doktoranckiego w zakresie filologii germańskiej czy kierownika Zakładu Literatury Niemiec, Austrii i Szwajcarii XIX i XX w.

M. Szyrocki był członkiem wielu krajowych i zagranicznych akademii i gremiów naukowych, i tak np. był członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk, zastępcą przewodniczącego Komitetu Neofilologicznego PAN, członkiem Komisji Nauk Humanistycznych Oddziału Wrocławskiego PAN, członkiem Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, członkiem korespondentem *Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung* (Darmstadt), *Erich-Fried-Gesellschaft* (Wien), *Goethe-Gesellschaft* (Weimar), członkiem prezydium *Komitee des Internationalen Arbeitskreises für Barockliteratur* (Wolfenbüttel), członkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia Germaistów oraz członkiem *Societas Jablonoviana* (Leipzig).

Do ważnych zadań M. Szyrockiego należał udział w kolegiach redakcyjnych

¹ H. Mayer, *Ein Deutscher auf Widerruf. Erinnerungen*. Bd. 2. Frankfurt am Main 1988. s. 115.

kilku cenionych periodyków naukowych, jak: „Germanica Wratislaviensia” (Wrocław), „Kwartalnik Neofilologiczny” (Warszawa), „Jahrbuch für Internationale Germanistik” (Basel), „Daphnis” (Amsterdam), „Chloe” (Amsterdam), „Arbitrium” (München) czy „Text und Kontext” (Kopenhaga).

M. Szyrocki był profesorem honorowym *Freie Universität* w Berlinie, jak również *Gastprofessorem* kilku innych uczelni, jak m.in. w Köln, Marburgu, Tübingen, München, Lowanii i Uppsali.

Reprezentował naukę polską na niezliczonych kongresach i sesjach naukowych, wygłaszając odczyty głównie z zakresu literatury niemieckiej okresu baroku, której poświęcił kilkadziesiąt lat badań i której stał się jednym z najwybitniejszych na świecie znawców i interpretatorów.

Dowodem międzynarodowego uznania są liczne wyróżnienia i odznaczenia, m.in. *Goethe-Medaille in Silber* (1963), *Gundolf-Preis* (1976), *Goethe-Medaille in Gold* (1979), *Österreichisches Ehrenkreuz für Wissenschaft und Kunst* (1984), *Grimm-Preis I. Klasse* (1989). Nie brakowało i wysokich odznaczeń krajowych, jak Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Edukacji Narodowej, tytuł honorowy „Zasłużony Nauczyciel”, wielokrotne nagrody za prace naukowe Ministra Edukacji Narodowej oraz rektora Uniwersytetu Wrocławskiego.

Mimo tak wielu funkcji i obowiązków zawodowych M. Szyrocki znajdował czas na pełną poświęcenia pracę dydaktyczną we własnej uczelni, prowadząc kursowe zajęcia dla studentów germanistyki, kierując studiami doktoranckimi, sprawując nadzór nad indywidualnymi, jakże licznymi, rozprawami doktorskimi własnych asystentów. Uczestniczył też w wielu przewodach doktorskich i habilitacyjnych, opiniował wnioski o awanse profesorskie młodszych kolegów.

Miał zawsze czas dla niezliczonych gości Instytutu, tak z kraju, jak i z zagranicy, wśród których były postacie tak sławne, jak Ingeborg Bachmann czy Günter Grass. Uczony był organizatorem licznych międzynarodowych konferencji naukowych, z których „sympozja barokowe”, odbywane w Karpaczu, przeszły już do legendy współczesnej germanistyki². Był wreszcie — a właściwie przede wszystkim — autorem kilkuset publikacji drukowanych w kilku krajach, z których wiele weszło na trwałe do kanonu standardowych rozpraw światowej germanistyki.

M. Szyrocki stał się przede wszystkim autorytetem w dziedzinie niemieckiego baroku. Tego zakresu wiedzy dotyczyły jego najliczniejsze i najgłośniejsze prace, publikowane głównie w Niemczech na zaproszenie renomowanych wydawnictw jak *Max Niemeyer Verlag* z Tübingen czy *Walter de Gruyter* z Berlina/Nowego Jorku. Nie sposób wymienić je tutaj wszystkie³, poprzestańmy więc tytułem przykładu na kilku pozycjach książkowych, takich jak: *Martin Opitz* (1956, 1974), *Der junge Gryphius* (1959), *Andreas Gryphius* (1964), *Die deutsche Literatur des Barock* (1968, 1970, 1979).

Szczególne zainteresowania poświęcił M. Szyrocki edycji literatury baroku, pod jego redakcją wyszły liczne książki zaopatrzone wstępami i krytycznym komentarzem, m.in.: A. Gryphiusa, D. Czepki, A. Buchnera, M. Opitza, a także tomy poświęcone poetyce i liryce baroku.

² *Daß eine Nation die andere verstehen möge. Festschrift für Marian Szyrocki zu seinem 60. Geburtstag.* Hrsg. von N. Honsza und H. G. Roloff. Amsterdam 1988, s. 4.

³ Por.: S. Tryc, *Bibliographie Marian Szyrocki*. W: *Daß eine Nation die andere verstehen möge...*, ss. 873-913, jak również I. Światłowska, *Publikacje pracowników Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego w latach 1945-1981*. Wrocław 1983, ss. 87-107.

Dzięki miejscowym zbiorom dzieł literatury barokowej zgromadzonym w Bibliotece Uniwersytetu Wrocławskiego oraz światowemu autorytetowi M. Szyrockiego wrocławski ośrodek stał się najważniejszym obok Wolfenbüttel centrum badań nad piśmiennictwem tej epoki (z jego też inicjatywy powstała przy Uniwersytecie Wrocławskim Pracownia Badań nad Literaturą i Kulturą Okresu Baroku)⁴.

Badaniom nad literaturą baroku poświęcił Marian Szyrocki czterdzieści lat wyteżonej pracy naukowej, zachęcony do tego tematu przez swojego nauczyciela i mistrza akademickiego prof. Zdzisława Żygulskiego, z którym m.in. wydał w 1957 r. bardzo cenną antologię pisarzy śląskoniemieckich XVII w. *Silesiaca*, w której udokumentowane zostały rozliczne związki łączące śląską literaturę tego okresu z Polską.

Stosunki polsko-niemieckie, tak intensywne w epoce niemieckiego baroku, zainspirowały M. Szyrockiego do podjęcia długofalowych, szeroko zakrojonych badań nad polsko-niemieckimi relacjami literackimi także w XIX i XX w. W związku z tym powstały liczne, cenne prace, m.in. o *Polenlieder* czasów Powstania Listopadowego 1830/1831 czy o recepcji twórczości Adama Mickiewicza w Niemczech. Ważne są także rozprawy z dziejów literatury RFN i NRD w Polsce, jak również z zakresu austriacko-polskich kontaktów literackich.

Innym obszarem zainteresowania naukowego uczonego była literatura śląskoniemiecka XIX i XX w., w tym twórczość wybitnego dramaturga, Gerharta Hauptmanna. W ostatnich latach M. Szyrocki kierował wieloosobowym zespołem badawczym zajmującym się tym właśnie zagadnieniem. Sam podjął trud syntetycznego ujęcia czołowych problemów literatury śląskoniemieckiej. Należy także wspomnieć wieloletnie badania nad osobą i twórczością Johanna Wolfganga Goethego, któremu oprócz wielu pomniejszych rozpraw i studiów poświęcił obszerną monografię *Johann Wolfgang Goethe* (1981, 1987).

Miejsce szczególne w dorobku twórczym M. Szyrockiego zajmują liczne skrypty uniwersyteckie i podręczniki z zakresu literatury niemieckiej. Był współautorem *Geschichte der deutschen Literatur* (t. 1 - 4), a także kilkunastu antologii z komentarzem z zakresu liryki, dramatu i prozy niemieckojęzycznej XVIII - XX w. Spod jego pióra wyszły: *Historia literatury niemieckiej*, *Dzieje literatury niemieckiej* (t. 1 - 2), *Die deutschsprachige Literatur von ihren Anfängen bis zum Ausgang des 19. Jahrhunderts*, *Geschichte der deutschsprachigen Literatur vom Ausgang des 19. Jahrhunderts bis 1945*.

Jego troska o wysoki poziom dydaktyki uniwersyteckiej wyrażała się także w licznych propozycjach dotyczących modernizacji zaplecza naukowego i uzupełniania zasobów biblioteki Instytutu.

M. Szyrocki chętnie prowadził zajęcia dydaktyczne z młodzieżą, był cenionym i lubianym pedagogiem. Wykształcił kilka tysięcy studentów-germanistów, w tym kilkuset magistrów. Był także promotorem kilkunastu rozpraw doktorskich.

Marian Szyrocki potrafił zarażać swoim entuzjazmem do pracy badawczej. Nie był uczonym zamkniętym w zaciszu gabinetu, lubił towarzystwo, znakomicie potrafił opowiadać anegdoty, wspominać początki swojej pracy na Uniwersytecie Wrocławskim, przytaczać rozmaite dykteryjki ze swych licznych podróży naukowych do bibliotek i archiwów literackich wielu krajów.

Śmierć profesora Mariana Szyrockiego stanowi dla nauki polskiej niepowetowaną stratę. Odszedł wybitny uczyony, który swymi pracami wprowadził rodzimą germanistykę na europejski Parnas filologii germańskiej. Cześć Jego pamięci!

Krzysztof A. Kuczyński

⁴ R. Schneider, A. Fischer, *Polens Hauptstädte*. Berlin 1974, ss. 24 - 25.